

„Familie Nemec?“ osloví je muž v klobouku, jehož široká krempa zakrývá velkou část vyhublého obličeje.

„Ja,“ odpoví Josef.

„Hier,“ ukáže muž do podloubí, aby ho následovali.

Druhý nádech nového ovzduší. Čpí to tady potem a močí. Božena si všimne omítky nahlodané vlhkostí. U vstupních dveří je nafoukané loňské listí, k němuž se brzy přidá letošní, pod oblouky se klenou pavučiny jako chudobný baldachýn.

Muž mluví německy a vede je do domu, ve kterém bude *Familie Nemec* bydlet. Minou schodiště do patra. Ubytuje je v přízemí.

Božena se vyděšeně ohlédne na Josefa.

„To budeme bydlet *tady*?“

Josef mlčí. Vejde do bytu jako první. Následuje ho, protože musí. „Půjdeš za svým mužem a budeš mu oporou,“ řekla matka, když ji před lety vystrčila z domova k oltáři a sama se obřadu neúčastnila, zůstala se svým manželem a mladšími dětmi doma. Neviděla tak zkroušenou tvář nejstarší dcery, jak přeřikává sliby, jimž nevěří.

Od té doby není úniku.

Třetí nádech nového ovzduší. Plíseň zaštípe v nose. Božena má jen dvě ruce a sáhne po dlaních těch nejmenších, pořád nemocné Dorinky a vystrašeného Jarouška. Hebká dětská kůže ji příjemně zahřeje a současně v ní podnítí strach. Děti budou z toho vzduchu kašlat, napadne ji, budou stonat. A ona také. Otevře okno vedoucí na náměstí.

Podloubí vžene do místnosti první výsměch.

„Kde jsou kamna?“ zeptá se česky.

Muž, který mezitím sňal z hlavy klobouk a teď ho drží podél těla, nakrčí čelo.

„Der Zimmerofen,“ tlumočí Josef.

Mohla by promluvit svým rodným jazykem, okouzlit toho muže, pravděpodobně měšťana, bezchybnou němčinou, ale

neudělá to. Od té doby, co žije s Josefem, mluví, čte a píše česky. Jazyk je to, co je spojuje, když je všechno ostatní rozděluje.

„Hier,“ ukáže muž do kuchyně.

„Ale jedna kamna to tady nevytopí,“ ohradí se Božena.

„Je to jen dočasné,“ chlácholí ji Josef. A ona vidí, že je sám zaskočený, že čekal přívětivější uvítání a ubytování. „Seženeme něco lepšího.“

Muž ještě ukáže na koš se dřevem. „Další je na dvoře, ale platí se zvlášť,“ upozorní je německy.

„Zatopím,“ rozhodne Božena a přikáže dětem, aby šly do kuchyně a posadily se ke stolu.

„Mám hlad,“ řekne Hynek.

„Chvilíčku.“

„Je mi zima,“ postěžuje si Dorinka.

„Chvilíčku.“

Božena sekerkou rozštípné polínko na slabé třísky. Prohrábne dávno vyhaslé uhlíky v kamnech – neměli ani tolik slušnosti, aby vynesli starý popel – a požádá Josefa o krabičku zápaliek. Josef ji hodí na stůl a vyjde na dvůr, aby si vykouřil viržinko. Také by si jedno dala. Až obstará děti, vyšetří si pro sebe několik minut.

„Chce se mi čůrat,“ ozve se Jaroušek.

„Běž na dvůr za tatínkem a zeptej se ho, kam tady budeme chodit.“

„Nelíbí se mi tu,“ povzdechne si Karel.

„Zvykneme si. Jsme všichni unavení po cestě. Koukej, ohýnek plápolá, co nevidět bude teplo a já vám namažu chleba,“ snaží se Božena spolu s ohněm rozdmýchat i naději.

Odklopí víko koše, do kterého sbalila zásoby pražského bytu a dary od známých. Kateřina přinesla šunku, Bohuslava buchty, Havlíček lahev vína. Schová ji do kredence na později.

Zakrojí do chleba a uřízne každému dítěti kolečko šunky. Přou se, které je silnější a které slabší. Vysvětluje jim, že jsou všechna stejná, jen jinak tvarovaná.